11.10.2024

StV@eduskunta.fi

Viite: HE 109/2024 vp

Lausunto valtion talousarvioesityksestä 2025 tutkimuksen ja opetuksen osalta

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2025 esittelee useita toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan julkisen talouden kestävyyttä sekä edistämään Suomen talouskasvua ja kilpailukykyä. Tutkimuksen, kehittämisen ja koulutuksen rahoituksen näkökulmasta talousarvioesitys tarjoaa useita positiivisia signaaleja, mutta samalla se edellyttää tarkempia linjauksia ja toteutuksen seurannan vahvistamista, jotta keskeiset tavoitteet saavutetaan tehokkaasti. Mario Draghin EU:n kilpailukykyraportissa nostettiin esiin horisontaalisina toimina erityisesti yliopistosairaalaa koskien kliinisen lääketutkimusten mahdollistaminen Euroopassa eri tasoilla, sekä tekoäly ja digitalisaation kiihdyttäminen muuttuvassa lainsäädäntöympäristössä kurottaessa kiinni Euroopan laajuista innovaatiokuilua etenkin Yhdysvaltoihin nähden.

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen (TKI) roolin vahvistaminen HUSin näkökulmasta

Valtion talousarvioesityksessä korostetaan tutkimus- ja kehitystoiminnan merkitystä talouskasvun vauhdittajana. Esityksessä mainitaan erityisesti panostukset terveysteknologian ja muiden korkean teknologian alojen kehittämiseen, mikä tukee osaltaan hyvinvointialueiden ja yliopistojen roolia tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan edistäjinä. Kansallisille osaamiskeskuksille osoitettava 5 miljoonaa euroa on kuitenkin 2,91 miljardin euron TKI-kokonaisuudessa vaatimaton panostus. VTR-rahoituksen nostaminen 5 miljoonalla eurolla on tervetullutta, mutta mittakaavaltaan kokonaisuuteen nähden todennäköisesti vaikuttavuudeltaan vaatimaton panostus etenkin yliopistosairaaloiden potentiaali huomioiden. HUS pitää toivottuna avauksena Suomen Akatemian myöntövaltuutusta 10 miljoonan euron osoittamisesta kliinisen tutkimuksen rahoitukseen ja toivoo sillä tuettavan kliinisen lääketutkimuksen edellytyksiä. Lisäksi T&K-toimien vahvistamiseen varattu 8 miljoonaa euroa on keskeinen. Kansallinen EU-vastinrahoitus tulee edistämään HUSin kyvykkyyttä ja osallistumista EU- ja kv-yhteistyöhön.

Maassamme tarvitaan kannusteita ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankkimiseen sekä kliinisten lääketutkimusten lisäämiseen. Erityisesti kliinisten lääketutkimusten

volyymin lisääminen ja niiden vaikutusten vahvistaminen vaatii hyvinvointialueiden ja yliopistosairaaloiden rahoitusmalliin selkeitä kannusteita, kuten suoritepohjaisia tuki-instrumentteja, sekä tukea kliinisen lääketutkimuksen infrastruktuureihin yliopistosairaaloissa. Erittäin keskeistä olisi lisäksi osoittaa yliopistosairaalalisä yliopistosairaaloille ja HUSin tapauksessa täysimääräisenä suoraan HUSille eikä Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kautta. Lisäksi on syytä korostaa, että yo-sairaalatehtävään saatava rahoitus riittää kattamaan vain pienen osan opetussairaalatehtävistä koituvista kustannuksista ja pääosin yo-sairaalan tästäkin rahoituksesta nojaa palvelujärjestelmän rahoitukselle.

Korkeakoulutuksen ja opetuksen resurssit

Esityksessä mainitaan, että koulutuksen rahoitus ja tutkimusinvestoinnit ovat keskeisiä Suomen kilpailukyvyn kannalta. Kuitenkin konkreettisten toimenpiteiden osalta esityksessä jää osin epäselväksi, miten opetus- ja tutkimustoiminnan integraatiota vahvistetaan, jotta yliopistosairaalat ja muut tutkimusorganisaatiot voivat osaltaan vastata niin kansallisiin kuin kansainvälisiin haasteisiin. Esimerkiksi kannustemalleissa tulisi huomioida tutkimuslähtöisten innovaatioiden kehittäminen ja niiden kaupallistaminen. Post-doc-ohjelma on tervetullut avaus, ja HUS toivoo pystyvänsä olemaan siinä aktiivisesti mukana. Tohtorikoulutuspilotti (varaus 86 miljoonaan euroa) osaltaan tukee myös HUSissa tehtävää kliinistä, translationaalista ja dataperusteista RWD (real world data) -tutkimusta.

Infrastruktuurin hyödyntäminen ja TKI-toiminnan tukeminen

HUS näkee infrastruktuurien käytön tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vahvistajana. Niiden hyödyntämisen taloudellisten kannustimien tulisi kuitenkin olla tarkemmin kohdennettuja siten, että ne mahdollistavat hyvinvointialueiden infrastruktuurien laajamittaisen käytön terveys- ja teknologia-alan innovaatioiden kehittämiseksi. Esimerkkinä Suomessa on jo toimiva biopankkien verkosto, joka toimii kaikkien hyvinvointialueiden alueella ja on kerännyt biolääketieteellisen aineiston jo yli 10 % suomalaisista. Tämän aineiston hyötykäyttö tutkimuksessa, tuotekehityksessä, ja mm. uusien ennakoivien hoitopolkujen luonnissa tarvitsisi pitkäjänteistä rahoitusta. Erityisesti kliinisten (lääke)tutkimusten määrän nostaminen, terveyssektorin tosielämän tiedon (RWD ja RWE) ja innovaatioiden hyödyntäminen kansallisesti ja kansainvälisesti vaativat lisää resursseja ja tehokkaampia yhteistyömalleja.

Innovaatioiden kaupallistaminen ja patenttien hyödyntäminen

Tutkimus- ja innovaatiorahoituksessa (esim. Business Finland ja Suomen Akatemia) painotetaan TKI-toiminnan tukemista ja yritysten sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä, jolla pyritään edistämään muun muassa kaupallistamista. HUS näkee, että

tarvittaisiin suoritepohjaisia kannustimia, jotka palkitsevat innovaatioiden ja spin-off-yritysten luomisesta, jotka voivat kiihdyttää terveysalan ja -teknologiasektorin kasvua. Business Finlandin rahoituksen täysimittainen mahdollistaminen yliopistollisille sairaaloille ja hyvinvointialueille olisi askel oikeaan suuntaan ohjaamalla BF:n tulkinta hyvinvointialueista ja HUSista suuryrityksestä tutkimuslaitoksiksi.

Johtopäätökset
Talousarvioesitys 2025 tarjoaa hyvän lähtökohdan tutkimuksen ja koulutuksen edistämiselle, mutta sen tehokas toteutus vaatii tarkempaa strategista ohjausta ja konkreettisten kannustimien luomista.

Suositukset
- Kannustinjärjestelmien konkreettinen kehittäminen tutkimusrahoituksen, kliinisten (lääke)tutkimusten ja terveysdatan hyödynnettävyyden lisäämiseksi.
- Innovaatioiden ja patenttien kaupallistamisen tehostaminen ja siihen liittyvien suoritepohjaisten mallien vahvistaminen.
- Infrastruktuurin käyttöä tukevien rahoitusinstrumenttien kehittäminen, jotta yliopistolliset sairaalat ja hyvinvointialueet voivat hyödyntää tutkimusresurssejaan tehokkaammin ja toimia terveysteknologian toiminta-alustoina.
- yliopistosairaalalisän kohdentaminen yliopistosairaaloille.

Yllä mainitut muutokset ovat välttämättömiä, jotta Suomi säilyttää kilpailukykynsä ja kykenee vastaamaan kansainvälisen tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä koulutuksen haasteisiin terveysteknologian ja terveydenhuollon alalla.

Kohteliaimmin,

HUS-yhtymä

Matti Bergendahl
toimitusjohtaja

Markku Mäkijärvi
johtajaylilääkäri